

000927-1

Filosofická „estetika“ se – přísně vzato – zabývá (má a může zabývat) aisthesí, tj. čemu Řekové říkali AISTHÉISIS. Toto slovo poukazuje ovšem hned k několika „skutečnostem“, které je třeba od sebe odlišovat. Předně tu musí být nějaký prostředek, pomůcka, nástroj „smyslového vnímání“, řekněme schopnost vnímat; Řekové v tom případě mluvili o AISTHÉTÉRION (později, např. v NZ, jde o posun směrem k rozumu, smyslu, usuzování – Urteilskraft). Pak tu je sám aktuální (nebo kdysi aktuální, tedy minulý) vjem jako výkon naší schopnosti vnímat, tj. vjem in actu. A konečně tu je něco, co je nebo co může být vnímáno; Řekové pro to měli termín AISTHÉTON. To, že tyto tři významy (a ve skutečnosti složky či aspekty) vnímání můžeme a dokonce musíme rozlišovat, neznamená nikterak, že jde o skutečnosti od sebe oddělené, ba ani o skutečnosti jen k sobě vztažené, ale navzájem se nepronikající, spolu se nesměšující a vzájemně se neovlivňující. Především onen „prostředek“ či „nástroj“ smyslového vnímání (a přesněji bychom měli říci: vnímání, která pro nás má smysl, která nám dává smysl, které nám prostředkuje smysl) není něčím jednou daným a dále neproměnným. Podobně, jako cvičením nabývá každý výkon větší obratnosti a dokonalosti, tak také naše schopnosti vnímat něco dávajícího smysl se zdokonalují, vylepšují a pronikají i do hloubek nebo dalek zprvu skrytých. Ovšem takový „výcvik“, trénink našich schopností registrovat a rozpoznávat „něco“, co dává nějak smysl, znamená zapojit do mnohočetných vzájemných vztahů jak tyto schopnosti, tak jejich upotřebení a využívání – a ovšem také to, co takové upotřebení umožňuje a k čemu se každé takové upotřebení vztahuje, co tomu upotřebení předchází a čemu naše vnímavá aktivita musí vyhovět, čemu se musí přizpůsobit, adaptovat, na co si musí někdy i těžko zvykat, k čemu si musí vypracovávat stále lepší přístupy a kvůli čemu musí právě také vylepšovat, zkvalitňovat zmíněné schopnosti. Toto „něco“ tedy zároveň nemůže a nesmí být chápáno jako součást či produkt výkonu vnímání, ale ani jako součást či produkt naší schopnosti vnímat. (To je mimochodem základním omylem oné kvázi-postmoderní teze např. našeho Bělohradského – nebo již daleko dřívější myšlenky Feuerbachovy, že každá planeta se vztahuje ke „svému“ Slunci, apod.)

(Písek, 000927-1.)